

GJ=ZULT=NIET=DOODEN

RECHT

ADRIAAN PIECK

Herinneringen

aan

Roené De Clercq.

I.

E. H. G. Pich.

1933.

't Was einde 1914, begin 1915, toen ons land overstroomd werd door de "Belgische vluchtelingen", dat ook in ons dorpje, Bussum, vele "Belgen", zooals we ze toen nog noemden, hun intrek namen. Het waren voor 't meerendeel Vlamingen, veelal uit Antwerpen en omgeving, ook uit Gent en andere geteisterde plaatsen. Overal waar de oorlogsellende het leven ondraaglijk maakte trok men Noordwaarts en vond een veilige wijkplaats in Nederland.

Natuurlijk trokken de vluchtelingen nogal wat bekijks. De gedachte, dat die menschen kwamen uit de streek waar de groote oorlog werd uitgestreden, vervulde iedereen met meegevoel. Dat ze alles hadden moeten achterlaten en wegvluchten om in een geheel vreemde omgeving een veilige haven te zoeken, maakte, te dat iedereen ze wilde helpen. In de meeste plaatsen werd een "Vluchtelingen Comité" gevormd.

Er werden inramelingen gehouden. Kleren, geld, dekens, eetwaren, alles was welkom. Door de zorg van 't Comité werd 't ingerameld verdeeld. De vluchtelingen werden onder dak gebracht in leegstaande scholen en villa's. Zij, die nog niet van alles beroofd waren en het geluk hadden in hun eigen levensonderhoud te kunnen voorzien konden kosteloos huisvesting krijgen en zich tot het Comité wenden als ze iets noodig hadden.

Ook gaven zich vele ingezetenen op die wel een vluchteling in hun gezin wilden opnemen. Hiertoe behoorden ook wij. Maar hoe verlangend we ook uitkeken, er werd geen Belg bij ons ingekwartierd. De menschen begonnen zich na een verblijf van eenige weken al aardig thuis te voelen. 's Avonds liepen er groote groepen door de verlichte dorpsstraten. Allevwege hoorde men "Vlaamsch klappen". En voor 't eerst bemerkten we, dat

daar over de grens onze eigen taal werd gesproken, al was 't met een andere tongval, dat het menschen van ons eigen volk waren die daar verdreven waren uit hun land. En zij ook voelden dat ze hier geen vreemden waren.

Ok in onze buurt hadden zich eenige vluchtelingen gewestigd.

Wij bewoonden toen een huis, dat gelegen was aan de straatweg van Frussum naar Laren en ons gezin bestond uit mijn vader, die lloofd eener school was te Amsterdam, mijn moeder en wij vieren, zusters.

We kenden de nieuwe buurtge-
noeten al gaint van gericht.

Eén ervan was een reusachtige
figuur, met donkere baard. Hij
droeg een groote, slappe, zwarte
hoeden was ook verder meestal
in 't zwart gekleed. Als we hem
in driftige pas bij ons voorbij za-
gen komen, verdiepten we ons al-
tijd in wie hij zou zijn. Het zat
een schilder zijn, zei er één. Ik

houd hem voor een dichter rei een ander. Pas later zou uitkomen wie er gelijk had.

Schuin tegenover ons in een leeg, staande villa hadden zich ook een viertal vluchtelingen-families gevestigd. Vooral één ervan had onze belangstelling. Het waren jonggetrouwde menschen met twee kleine kindertjes, een meisje van ongeveer 2 jaar en een jongetje van ~~een~~ jaar.

Hij was een kleine beweeglijke man, zij een tenger, vriendelijke vrouw en alledaardigst waren de blonde, blauwoogige kindertjes.

Dikwijls kwamen ze bij ons voorbij met 't aardige stelletje in 't wagentje, op weg naar 't bosch.

De groote man met de zwarte baard, die met zijn gezin wat verderop woonde, schein de familie met de kindertjes te kennen. Dikwijls kwamen de beide mannen in druk gesprek bij ons langs. De groote, met het hoofd wat achterwaarts, zijn zwart-bruinen

baard vooruit, luisterend naar wat de kleine sprak, dikwijls ook zelf uiteenzettend met drukke gebaren. 't Scheen dat zij altijd iets belangrijks bespraken, waarschijnlijk over den strijd, die daarginder in 't ongelukkige Vlaanderenland woedde. Met beiden zijn we in kennis gekomen en hadden gedurende den heelen oorlogstijd een vriendschappelyken omgang. Met den Vlaamschen dichter René Declercq; want hij was de groote, donkergebaarde, bleef deze vriendschap ook na de oorlog voortduren.

Zeventien jaar heeft hij ons leven mooier en rijker gemaakt. Zeventien jaar hebben we hem mogen kennen en hebben we zijn trouwe vriendschap genoten.

I. De groote dag
in het Bosch van Bredius
op 11 Juli 1915.

„Hollanders en Namingen vereenigt
u op Zondag 11 Juli in 't Bosch van
Bredius om gezamenlijk de Gul-
densporrenslag te herdenken.

Redevoeringen zullen worden gehou-
den door René De Clercq en Alberic
de Swarte.

Noord en Zuid verbreedt u in de
opene natuur. Verzamelt u 's na-
middags 2 uur aan 't station Bus-
sum. De weg naar het bosch zal in
opzicht worden afgeleid.

Zoo ongeveer stond het in de Bus-
summer Courant, die de inwoners
wekelijks van het dorpsnieuws op
de hoogte hield.

Toen we het berichtje lasen waren we
dadelijk van plan erheen te gaan.
In de dagen die volgden was het
duidelijk merkbaar dat er iets bij-
zonders gebeuren zou. 't Was te zien
dat er iets werd voorbereid. In één

van die dagen was het ook dat René Declercq en Alberic Deswaen ons achterop reden in een klein huurrijtuigje dat in dien tijd altijd aan 't Bussumse stationnetje stond. Ze waren op weg naar het huis van den eersten, op het Singel, en hadden 't natuurlijk druk met de dingen die zich toen afspeelden, waarvan zij de spil waren en die zich zoudent ontwikkelen tot het „Activisme“, dat zulk een belangrijke rol in de geschiedenis van Vlaanderen zou spelen.

We wisten daar toen nog niets van en zoudent 's Zondags pas hooren van den strijd van de Vlamingen om hun volksbestaan.

Op de 11de Juli gingen we op den bepaalden tijd naar het station. „Gaàn jullie maar hei mijn moe-der, die ons oude hondje niet alleen thuis wilde laten,“ dan hoor ik toch alles vanavond wel.“ En zoo trokken mijn vader en wij vieren ~~er~~ heen.

Aan het station was al een heele drukte. De Bussumsche Vlamingen stonden er in groepen bijeen. Met de groote Leeuwenlag aan 't hoofd trokken we gezamenlijk op naar 't bosch. Voor het eerst zagen we de zwarte leeuw op het gebouw veld, de fiere, blauwende leeuw, het symbool van den Vlaamschen strijd!

Geestdriftig trok de troep boschwaarts.

Hi zagen om ons heen veel gezichten die we kenden, natuurlijk ook Roni Declercq, die de leider van allen was. Op een open plek in het bosch, bij de vijver was een houten stellage opgetrokken voor de sprekers. Wij allen Vlamingen en Hollanders, schaarden ons er omheen. De vaandeldrager beklom het houten verhoog en liet de Leeuwenlag der helen middag wapperen.

En toen begon de prachtige middag. De redvoeringen werden afgewisseld door zang en voordracht.

Liederen werden gezongen door den Vlaamschen zanger Leeferinck, begeleid op de vleugel, die in 't grasveld stond, door den schilder Van Uff vanck. Ook een mannenkoor onder leiding van den zijkun Cornelis Galesloot voerde volksliederen uit. We hoorden „den Vlaamschen leeuw“ en zongen hem mee en „Het liest van de Noordzee, de zee van Nederland.“

„Groeningens Grootheid“ of „De slag van de Guldene Sporen“ van Guido Gezelle werd voorgedragen. Diep drongen die schoone woorden door in ons hart! Vooral het derde vers bleef nog lang in ons hoofd na klinken en we probeerden het voor ons zelf te herhalen, zoo schoon als we het dien middag hadden hooren zeggen:

Het Vlaamsche heir staat immer pal
daar 't winnen of daar 't sterven zal!
alhier, aldaar, aan lange lanssen,
de leeuwen dansen.

De winden schudden, met geweld,
de zwarte blomme in 't geluk veld:
de kwaden sien, beneen de tranen,
de leeuwen dansen.

Met beemen, zoo komen ze af,
om 't Vlaamsche Volk, als ijdel kaf,
dat 't zweerd onweerd is, af te ranssen.
De leeuwen dansen!

Harop! Harop! De trompe steekt:
de boeien los, de banden breekt!
Ten vijande in! Dat op s'n schansen
de leeuwen dansen!

Ha vuist en voet de vane ontrent!
En, gij, die God noch eere en kent,
ruimt banen, eer, op uw veege banen,
de leeuwen dansen!

Verder hoorden we „België bovenal“
van René De Clercq:

Midden groote landen
ligt ons kleine land,
als in gouden randen

echte diamant.
 Hooge boomen,
 blijde stroomen,
 duin en zee en berg en dal;
 werkelijkheid der zoetste droomen:
 België, België bovenal!

Over vlas en koren,
 hoeve en lindetop,
 schiet een spitse toren
 scherp ten hemel op:
 Bijlen, ragen,
 hamerslagen
 weefgetouwen, vlegelwal;
 en, na 't werk, de kermisdagen!
 België's dorpen bovenal!

Open. gaan de steden
 in een grootscher groei,
 prat op moei verleden,
 prat op huidige bloei:
 Ronde schouwen
 praalgetouwen
 huizen, hoven, liefgetal!
 Kroede mannen, vrome vrouwen!
 België's steden bovenal!

Laat de vreemden loven
 Vreemde zede en aard:
 't Vaderland gaat boven
 alle land der aard.

Eigen wegen,
 eigen zegen;
 Geen, die 't ooit verleen zal!
 Hier vooruit, en, overlegen,
 Belgen! België bovenal!

Hooveel liefde voor zijn land klonk
 ons uit deze woorden zegen. Zoals hij
 ons dat zelf later uitlegde was 't
 de liefde voor Vlaanderen, die hij
 gevoeld had, hij 't schrijven van dit
 en andere gedichten uit dien tijd, ter-
 wijl hij België schreef. Hij verwachtte
 toen nog dat Koning Albert het Vlaam-
 sche volk recht zou laten wede-
 varen. Dat Vlaanderen, vrij sou wor-
 den binnen het Belgische Staatsver-
 band. Hoe vereerde hij den Veldes-
 koning, die aan ~~het~~ hoofd van zijn leger
 's lands vijand weerstand tood. Het blijkt
 uit veel gedichten, die hij in die dagen
 schreef. En zoo tracht hij ook zijn in-

nige liefde voor Vlaanderen over
op het Belgische Vaderland. Hoe
is hij teleurgesteld! Al gauw bemerkte
hij dat Vlaanderen niets van
België noch van zijn koning te
verwachten had, dan achterstelling
en verdrukking.

En dat hij, die zoveel bewonderende
liefde voor Albert en Elizabeth
voelde, zijn gedichten getuigen ervan
en België bovenal stelde, in later
dagen inszag dat Vlaanderen's groot-
sten vijand juist dat België is en zijn
koning niets anders dan de beves-
tiger van het bestaande onrecht, is
wel een bewijs te meer dat koning
en regering 't er naar gemaakt heb-
ben.

De eerste spreker die 't verhoog be-
klom was Alberic de Swarte.

Steeds meer menschen waren toe-
gestroomd, wandelaars waren stil
blijven staan, zoodat duizenden aan-
dachtig toelisterden.

In zijn lange vurige rede zette Al-
beric de Swarte heel den Vlaamschen

strijd uiteen. De meesten van die daar bijeen waren wisten, evenals wij, hiervan niets, of heel weinig, af. In ademloose stilte werd er geluisterd. Wij hoorden van de verdrukking van Vlaanderen.

Hoe België bewoond wordt door twee verschillende volkeren: het Nederlandsch-sprekende Vlaamsche en het Fransch-sprekende Waalsche volk. Hoe de $4\frac{1}{2}$ miljoen Vlamingen worden achtergesteld bij de 3 miljoen Walen. Hoe België onderworpen is aan Fransche invloeden.

Hoe alle staatsambten, van de hoogste posten van minister tot de laagste van tolbeambte of veldwachter toe, door Walen worden bekleed en de Vlamingen hiervan geheel worden buitengesloten. Hoe jaarlijks duizende Vlaamsche jongens naar Frankryk trekken waar ze als slaven het zwaarste werk moeten doen tegen lage loons door het ontbreken van middelen van bestaan in eigen land.

Hoe de Vlaamsche taal verdrukt wordt.

Hoe slecht het, bijna uitsluitend in het Fransch gegeven, onderwijs is en hoe 't gevolg hiervan is dat Vlaanders, dat eertijds een eerste plaats innam in de rij der beschaafde volkeren, thans tot de meest verachtende lands van Europa behoort. Hoe het den kinderen op school verboden is hun moedertaal te gebruiken, op straffe van 25 boete in geld!

Hoe slecht de Vlaamsche jongens in het leger worden behandeld en hoe ze op Fransche bevelen naar de gevaarlijkste punten worden gezonden.

Hoe de Vlamingen goed en bloed voor België willen offeren maar, wijzend op hun grootsoch verledend, hun rechten vragen en plechtig verklaren zich niet door vreemde invloeden te willen doen verbasteren in taal en rede.

Luide bijval bewees de instemming van de toehoorders.

't Laatste besteeg René De Clercq het spreekgestoelte.

Zooals hij daar stond op het verhoog leek hij nog grooter dan gewoonlijk.

Hoe vriendelijk gingen zijn oogen over de luisterende schare. Voor 't eerst zonden we hem hooren.

Rustig begon hij te spreken. Hij bracht dank aan Floris Vos, den eigenaar van het Boek van Bredius, voor zijn toestemming tot de bijeenkomst en „voor dit mooie theater“ zeide hij, wijzend op het houten spreekgestoelte.

Hij sprak van zijn vriende over dezen dag: de plechtige herdenkingsdag van Vlaanderens grootheid, gewild bij de Noord-Nederlandse broeders.

Hoe jammer had hij 't 's morgens gevonden dat de zon niet scheen op den „blyden dag.“ Maar ziet z'is er toch, riep hij uit met een armzwaai naar de grijze lucht, waar op dit oogenblik juist de zon doorheen brak. En hij vertelde van Vlaanderens; van zijn land en zijn volk.. Zijn woord klonk zoo klaar en duidelijk, zoo begrypelyk voor ieder. Wij leerden Vlaanderens kennen zonder er geweest te zyn en wij voelden dat daar een broedervolk leed en streed.

Hij sprak van „zijn streek,“ het schoone Leye-dal. Hoe hij 's avonds wandelde langs de rivier als de ondergaande zon weerkaatst werd in den stroom. En wanneer dan dan een vaartuig doorvoer sprong 't zonnebeeld plots uit'eën in drie „rende stukjes, die als vonken over het water dansten. Maar was 't schip voorbij, dan vereenigden zich al die zonnedeeltjes weer tot het eene schoone spiegelbeeld. Zoo kwam, ondanks elke tijdelijke scheiding, altijd weer bij'eën wat tot eën geheel behoorde. En zoo zou „den ook de verdeelde Nederlanden weer vereenigd worden tot eën prachtig geheel: Groot-Nederland.

Hierin zou door samenwerking van Noord en Zuid en 't stamverschante Zuid-Afrika de Nederlandsche beschaving pas tot volle ontwikkeling komen. Geen vreemde invloeden zouden hier de groei en bloei van het eigene meer kunnen tegenhouden en vrij zou er de bloedtaal

klinken.

De taal die hij zoo liefhad.

Hoe liet hij ze voor ons leven toen hij,
sprekende over de zon, het woord
klank voor klank ontbleedde.

„Die heerlijke *zzz*, zooveel schoone
woorden beginnen ermee: *zacht*,
zoet, *zuiver*, *zalgig*, *zoen*, *zilver*,
zingen en nog veel meer! Dan de
schoone volle *o*-klank. Hoe mooi
staat 't cirkeltje van de *o* in het
midden. Het lijkt zelf wel een *zon*,
netje, wat daar staat te stralen.

En dan de *nnn*. De klank die
't woord afmaakt, kort en zeker.

Zon, het woord is er; 't is zoo
zonnig als de zon zelf.

Ook de Latijnen hebben een mooi
woord: *sol*. Maar de Franschen
die alles nog een beetje mooier wil-
len maken als het is, hebben er
nog een staartje aangemaakt:
soleil!”

Er werd gelachen. De menschen
waren er in. Ze leefden mee, zoo
als altijd wanneer hij sprak.

De middag liep ten einde.

Geestdriftig en prachtig was de stemming.

We voelden dat wien daar tot ons gesproken had voor alles Nederlander was. Dat hij, geboren in 't Vlaamsche dorpje Deerlijk en inwoner van België, beter en grooter Nederlander was, dan menig Hollander.

In dit maakte dat René de Clercq met zijn woord en persoon Noord en Zuid verbreedde. We voelden dat een volk, wat zulke Nederlanders voortbracht, het onze was!

Telegrammen werden verzonden aan Koning Albert en Koningin Wilhelmina.

Dat aan den Koning van België luidde:

Koning Albert

de Panne.

Vlamingen en Nederlanders, in duizend, tallen te Bussum vereenigd, herdenken in de Guldenporensche den eersten grondslag van Vlaanders en België's onafhankelijkheid, brengen hun hulde, groet aan Uwe Majesteit en vertrouwen in Uaar wijs beleid om het zelfstandige Vlaanders in het onafhankelijke België

te vrijwaren.

Kamens „de Vlaamsche Stem“¹⁾
 De Swarte
 De Clercq.

Vol van alles wat we gehoord hadden gingen we huiswaarts.

Een volk dat streed voor zijn vrijheid.
 En dat volk behoorde tot het onse!
 Wat we tot nog toe, maar kenden
 uit de Geschiedenis werd nu wer-
 kelijkheid.

In de aanvoorders in den strijd zouden
 de Vrijheidshelden worden!

Mijn moeder kreeg 's avonds alles te
 hooren en nog daglang werd er over
 den onvergettelijken middag nagepraat.

Verscheidene keeren gingen we terug naar
 de open plek in 't bosch waar de
 bijeenkomst was gehouden.

Het was voor ons een heilige plaats
 geworden.

¹⁾ „De Vlaamsche Stem“ was 't, tijdens den oorlog,
 in Holland opgerichtte Belgisch Dagblad.
 Hoofdopstellen was Mr. Alberic De Swarte.
 Opstelraad: Cypriel Buysse, René De Clercq, Dr. A. Jacob
 en André de Ridder.

II. De kennismaking met onze Vlaamsche vrienden.
 In „de Vlaamsche Stem“ die enkele dagen
 na de 11 Juli-viering in 't Bosch van
 Bredius verscheen, stond 't volgende
 gedicht van René de Clercq, een blijven,
 de herinnering aan den grooten dag:

Krachtlied.

Waar de leeuwen hebben gedanst,
 Yperen baren bruiſten,
 Staan, en hun hart in hun oogen glanst,
 Kerels met koppen en vuisten.
 Onverduitscht, onverfrantscht,
 Voor Vlaanderen,
 Die Leeuwe danst!

Waar het klare, klinkende woord
 Slingerde kome gedachten,
 Bussumer boomen hebben 't gehoord,
 Staan wel daden te wachten.
 Onverduitscht, onverfrantscht,
 Voor Vlaanderen,
 Die Leeuwe danst.

Yperen armen, Bussumer geest,
 Ieder juk aan spaanderen!

Stormt, en het recht is macht geweest
In het bevrijde Vlaanderen.

Onverduitscht, onverfranscht,
Voor Vlaanderen,
Heil Vlaanderen,
Die Leeuwe danst.

In de weken daarna volgden de
gebeurtenissen elkaar snel op. Het
antwoord van Koning Albert op 't hem
toegeronden telegram had geluid:

De heeren „de Swarte en De Clercq, Redac-
tie van de Vlaamsche Stem,“ Amsterdam.
De Koning heeft kennis genomen van
uw telegram en bedankt u om de
gevoelens van toewijding, die gij hem
uitdrukt. Zijne Majesteit meent dat
's lands wettelijke overheden zullen,
wanneer de natie de vrije uitoefening
harer soevereiniteit zal heroverd heb-
ben, al de maatregelen nemen, bestemd
om de versuchtingen en de belangen
van zijn volk te vrijwaren. Onder
tusochen doet de Koning een drin-
gend beroep op al de Belgen, op dat

zij voor den vijand, geen ander doel
noch andere bekommernis zouden
hebben dan de vrijmaking van het
grondgebied.

(w.g.) Ingebleek, Secretaris.

Dit antwoord werd door René De Clercq
"t "Vecht-en-zwijgt-telegram" gedoopt.
Er stond niets anders in dan "Vlaamin-
gen vecht en zwijgt."

Steeds duidelijker bleek het dat Vlaan-
deren niet veel goeds te verwachten
had. Uitspraken als "Après la guerre,
on ne parlera plus du flamand"
en "Les Belges sont des Latins et
ils se battent pour la culture latine,"
welke in toonaangevende Fransche
zinde kringen niets ongewoons waren,
zeiden wel genoeg. Hoewel de Vla-
mingen alles offerden in den strijd
om België werden ze door de Frans-
kijns beschimpt en belastend en
van Duitschgezindheid beticht.
Vooral de Franschgezinde Belgische
dagbladen werkten hieraan mee.
En de regering liet dit ongehinderd

voortgaan.

Dit alles maakte dat de bewuste Vlamingen met groote bezorgdheid de toekomst tegendoet ragen en dat de meest doordastenden niet langer werkeloos konden blijven toezien. Ze wilden ook tijdens den oorlog opkomen voor hun volk en niet wachten tot het te laat was en Vlaanderen onherroepelijk de prooi was van den Fransch-Belgischen verdrukker. Overal werd vergaderd en beraadslaagd. Vooral de schandelijke behandeling van de Vlaamsche soldaten in 't leger deed de maat overloopen. Er ontstond een strooming die wilde gaan tot het uiterste. Die alles op het spel zette voor Vlaanderen. Die zich losmaakte van het passieve gedeelte en handeleut wilde optreden. Hiertoe behoorden de vurigste Vlamingen. Het waren de "Activisten". In "des Vlaamsche Stem", waarop we na de 11de Juliviering ingeteekend waren, volgden ook wij den strijd van die dagen.

Kort na de bijeenkomst in 't Bosch van
 Predius trad Mr. Alberic de Swarte
 uit de redactie van het blad. De lei-
 ding kwam nu geheel in handen
 van Dr. René Declercq en Dr. Antoon Jacob.
 Ondanks zijn Vlaamschgezindheid
 beangstigde de loop der gebeurtenis-
 sen den vroegeren hoofdsteller. Dit
 was de oorzaak van zijn aftreden
 en dit maakte dat hij zich lang-
 samenhand geheel uit den strijd terug-
 trok.

René Declercq en Dr. Jacob bleven
 voortkampen in „de Vlaamsche Stem“
 werd onder hen van „Belgisch Dag-
 blad“ Vlaamsch strijdblad.

Op den 5^{den} October 1915 beantwoordde
 de Belgische regering te Brussel hun
 streven naar Vlaamsch Zelfbestuur,
 met het ontslag van René de Clercq
 als atheneum-leeraar, terwijl Dr. Jacob
 werd gechrapt van de lijst der philo-
 logen die in aanmerking kwamen voor
 een leeraarsbetrekking.

De eerste Vlaamsche Martelaren waren ge-
 maakt. Door deze broodroof toonde de re-
 „

gering wel duidelijk hoe ze stond te,
genover haar Vlaamsche onderdanen.
Tot zijn afstelling was René de Clercq
leeraar geweest aan de Belgische school
te Amsterdam. Hij reisde toen, evenals wij
in dien tijd, dagelijks tusschen Bussum
en Amsterdam heen en weer. Dikwijls sa-
gen we hem s'morgens aan 't station.

Op 's middags op weg naar huis met
een paar boeken onder den arm en
zijn pijp in de hand.

Door de onrechtmatige daad van de
„heeren van Vlaere“ kwam er een eind
aan zijn leeraarschap. Van toen af
wijdde hij zich geheel aan de Kunst
en den Strijd.

„Gelukkig dat mijn vrouw het in alles
soo met mij eens was“ zei hij later wel
tot ons. Ook voor haar, de Moeder van
~~was~~ zijn vijf kinderen, waarvan de
drie oudsten van zijn jonggestorven eerste
vrouw waren, was de toekomst heel
onzekeer.

Dikwijls kwamen we de kinderen bij ons
in de buurt tegen. Op weg naar school
of als soms voodschappen doende in

het dorp. We kende er dan ook goed. De oudste was een bloeiende jongen van ongeveer 12 jaar. Dan volgde zijn zusje, een slank-opgeschoten meisje van een jaar of 10. Dan een kleine, ondeugende jongen al even bloeiend en met dezelfde felle blauwe ogen als zijn broer en zus. De vierde, een jongetje van een jaar of drie had lange blonde krullen. En dan was er nog thuis het jongste kindje, dat op de 4de Juli van dat jaar te Bussum geboren was.

Bij ons kwam een plannetje op om op Sinterklaasavond in het "vluchtelingen" huis schuim over ons en in de woning van René De Clercq op het Lingel een pakje te brengen met voor allen een verrassing.

Wat een plezier hadden we in de weken vooraf met 't bedenken van passende geschenkjes. Voor ieder van de kinderen een aardig stukje speelgoed of een zelfgebreid wollen jurkje of manteltje. Verder kleine versnappingen en voor de ouders sigares en banket.

We genoten er al vooruit van hoe onze

pakjes gezelligheid ronden brengen bij hen, die zoo ver van huis en haard verdreven waren en we wilden hen doen voelen dat ze hier niet in den vreemde zaten.

Voor Kemi De Clercq maakte mijn zusters een mooie portefeuille gevuld met pastelteekeningen. Mijn zuster Adri maakte in den omtrek de pastels. Ook één van de plek bij de vijver in 't Bosch van Bredius, waar de 11de Juli-bijeenkomst was geweest. Mijn jongste zuster, Cyretha, vervaardigde de portefeuille, versierd met de wapens van Vlaanderen en Nederland.

In mijn vader maakte een toepasselijk gedichtje, wat ik er in mijn beste rondschrift inschreef. Het zou een mooie herinnering voor hem zijn aan zijn Dussumbchen tijd.

Sinterklaasdag viel dat jaar op Zondag. Den heelen dag werd nog gebruikt om aan alles de laatste hand te leggen. Kindelikh stond het netjes klaar.

Bij ieder geschenkje was een rijmpje
gevoegd en voor zoover we de namen
van de kinderen wisten, hadden we
ze op de pakjes geschreven.

Na het eten gingen we er op uit.
Mijn vader ging ook mee. Eerst naar
onze overburen. Eén van ons zette
de pakjes op de stoep, belde aan en
trok zich dadelijk in 't donker te-
rug. De andere wachtte buiten des
thuis, verdept opgesteld. Het duurde
niet lang of de moeder van de
twee aardige kindertjes kwam in
de deuropening. Na een korte wij-
feling haalde ze de pakjes binnen.
De deur werd weer gesloten en alles
was stil en donker. Verheugd over
het slagen van de onderneming gingen
we naar het singel, waar we op de
zelfde manier te werk gingen. Ook
hier was de pakjes al gauw binnen
gehaald. Kinderstemmen klonken naar
buiten, de deur sloeg toe en we wisten
dat alles op zijn bestemming was.
„Nu zijn ze aan het uitpakken“ zeids we
in het naar-huis-gaan tegen elkaar en

in verbeelding zagen we hoe onze niets-vermoedende vrienden de verrassingen aan het bekijken waren.

Het was voor ons een gelukkige avond. Sinterklaas was altijd een groot feest bij ons. Maar dit was wel een heel bijzonderere keer!

De volgende dagen zagen we het kleine meisje van de overkant in de tuin spelen met het houten karretje & paardje, dat we haar hadden toegestuurd. Wat had ze er eer pret mee. Ook vader deed mee.

Voor hem schenen we niet zulke onbekenden te zijn als we wel meenden, en op Sinterklaasavond had hij dadelyk aan ons gedacht, zooals hij ons dit laten zien. Enkele dagen daarna, het was op donderdag, liepen we dan ook in de val.

Mijn zusters wandelden met onze honden door de velden achter het huis toen ze onzen kleinen overbuurman ontmoetten. Hij kon zich niet weerhouden hem aan te spreken en te vragen of zijn veronderstelling juist was dat wij het waren die bij hem en

bij de familie Reni de Clercq voor Sinter-
klaas gespeeld hadden. Zoo onverwachts
overvallen konden mijn zusters de
waarheid niet ontkennen. Hij be-
dankte hun vriendelijk en vertrok,
verheugd dat hij 't bij het rechte
eind had gehad.

Dieselfde middag, tegen half vijf,
zagen we twee gestalten ons hekje
binnenkoms. Een groote en een kleine.
We begrepen dadlijk wie het waren.
De deur was gauw opengemaakt en
voor we het wisten stond Reni de Clercq
bij ons in de kamer. Hij bracht
„De zware kroon“ voor ons mee met een
mooie opdracht erin. Wij voelden ons
erg verlegen en wisten niet goed wat
te zeggen.

Onze buurman, Mijnsheer Platteau
vertelde druk van zijn vrouw en kindertjes
en van zijn woonplaats Edegheem bij Ant-
werpen, waar hy een aardig landhuisje
had. Zijn vrouw was pianiste en mis-
te nu erg haar klavier. Er werd af-
spraak gemaakt dat ze eens gauw by
ons zou koms spelen. We luisterds naar

zijn zangerig Antwerpsch, wat voor ons toen nog zoo ongewoon klonk. Ook René De Clercq luisterde toe. Het was een groote gebeurtenis voor ons hem in onze huiskamer te zien zitten, zoo dichtbij. We keken naar zijn groot, te gestalte, zijn hoog, breed voorhoofd met de vooruitspringende donkere lok en naar zijn ogen, die ons zoo vriendelijk bezagen.

Mijnheer Platteau sprak over muziek. „Moederke alleen“ met de muziek van Emiel Thullebroeck werd genoemd. Maar René De Clercq vond die muziek te week. „'t Is te Fransch“ zei hij. Later heeft hij er zelf een prachtige melodie voor geschreven. Een half uurtje bleven ze praten.

Toen ze weg waren gingen we, vol van het beroek, naar 't Station om mijn vader en mijn zuster Marie te halen en het groote nieuws te vertellen.

III De gezellige Zaterdagmiddagen.
 Het duurde niet lang of de Platteau's waren goede vrienden van ons geworden. Mevrouw Platteau of Jean, zooals we haar al gauw noemden, kwam bij ons piano-spelen. Haar man, Karel, kon urenlang zitten vertellen van het leven in Antwerpen, de vlucht naar Holland, zijn vader, moeder, broers en zusters en de groote drukkerij op 't Kermisveld van O. Platteau en Co., waar de heele familie in werkzaam was. Hierdoor wisten we zooveel van allen af, dat het scheen of we elkaar al jarenlang kenden. Twee broers waren nog in Antwerpen en dreven de zaak. De verdere familie zat in Engeland en Holland.

De kinderen, Maria en Jozef, waren nergens liever dan bij ons. Ze konden zich aan het tafeltje in onze serre een heelen middag vermaken met oude prentenboeken en speelgoed, wat van ons nog bewaard gebleven was. Maria kon al even goed vertellen als

haar vader. En we luisterden graag naar de verhalen, die se ons met haar zangerig Vlaamsch stemmetje deed. Jozef was altijd even wel-gesind en deed zich te goede aan beschuitjes met jam, zijn geliefkoosde lekkernij. Hij was een mooi kind met zijn licht, blonde krullen en groote, vragende blauwe oogen. Altijd was hij vol leven en beweging en geestdriftig van alles wat hij zag.

Al gauw was het gewoonte geworden dat se op Zaterdagmiddag allemaal bij ons waren. Het werd de feestdag van de week voor hem en voor ons. Hoe gezellig was 't in onze groote huiskamer als het wekelijksch bezoek verwacht werd. Op het serre "tafelsje" stond het speelgoed van de kinderen al klaar. En op het theeblad was behalve voor thee ook voor een potje koffie gezorgd want onze vrienden dronken volgens Vlaamsche gewoonte 's middags hun "kaffi". Het duurde dan niet lang of we zagen se afkomen. Karel met een

grootte stapel muziek onder den arm, met Maria voorop en Jean met Josef, die nog niet loopen kon, in 't wagentje. Gamv werd de deur opengemaakt en werden ze binnengehaald, de kinderen van manteltje en hoedjes outdoan en naar hun hoedje gebracht. De kamer was vol blijde stemmen. Er werd gepraat en gelachen en al gamv klont hier tusschen door "het muziekdoosje", het meest gezochtte spelgoed.

In gezelligheid werd de middag door gebracht. Voor onze vrienden was het of er geen oorlogsellende bestond en of ze weer in eigen omgeving waren bij familie en bekenden.

"'t Is juist of we thuis zijn bij onze Vader, Moeder en susters" zeiden ze dikwijls.

Voor ons waren de middagen een groot genot. We leerden er de ongedwongen Vlaamsche gezelligheid doch kennen. We voelden hoogvred dat we tot eën en hetzelfde volk behoorden, en het was ons alsof we langverloren familie terugge, vonden hadden. Jean speelde Peter Benoit

voor ons. De kennismaking met die prachtige Nederlandsche muziek, die hier in 't Noorden nog zoo weinig wordt gehoord, was voor ons een groot geluk. De heerlijke tonen van "De Derde Fantasie" van "de wandeling langs de Leyde", van "Mijn Moederspraak" doen nu nog dien goeden tijd voor ons herleven.

Mijn zuster Greetje genoot ook veel van de nieuwe muziek. Als kind reeds had ze leers piano-spelen, zonder lessen, heelemaal uit zich-zelf en ze kon wonder-mooi spelen.

Ook Vlaamsche liederen van Opsoomer, Van 't Hof en anders leerde we kennis. Jean begeleidde en Karel, Greetje en ik zongen. Soms gebeurde het dat op zo'n middag van gezellig samsaats René de Clercq bij ons voorbij kwam. Dan wenkte Karel Platteau hem binnen en graag sette hij zich neer in onze serre bij mijn Vader en Karel om, onder het rooken van pijpen en sigars, de gezelligheid nog te verhoogen.

Hij vertelde dan van Vlaanderen, van zijn jeugd en van zijn Vader en Moeder.

Het Vlaamsche land en „de menschen van daarginder“ deed hij von ons leven. Zijn vader, „de leutige zwingelaar“, zijn moeder, van wie we nooit anders hoorden dan goedheid, het groote gezin (hij was de vijftiende van de zestien kinderen), de dorpsstypes: Putte en Vermoerke, Vom Benedict, Sterie Koek, Krottie, allen leerde we ze kennen.

Veel werd er gelachen, vooral bij de geschiedenis van „Dubies“!

Onder al die bonte herinneringen voelde we hoeveel hij hield van die eenvoudige, goede menschen van „te lande“; van het echte Vlaanderen, zooals hij 't kende.

Het eerbied vertelde hij van Vrouwe Ameie, het arme dorpsvrouwtje, dat tot de laatste duit toe haar schuld wilde afdoen:

„Vrouwe Ameie haar man was al zijn leven een dronkaard en een slungel; Vrouwe Ameie haar zonen waren sat“ lappen, vechters en dieven; vrouwe Ameie haar dochters dronken, schonken en de rest. Vrouwe Ameie zelf was een

bloem op een misthoop."

En van den strijd sprak hij.

De strijd, die het grootste deel van zijn doen en denken in beslag nam.

In 1916 verscheen bij "Uitgeverij Dietsche Stemmen", de eerste bundel van "De Noodhoorn", waarin hij aan Vlaanderen, Nederland en Zuid-Afrika zijn prachtige vaderlandsche gedichten schonk.

In 1927 verscheen de tweede druk van deze bundel. Het aantal liederen was gestegen van 35 tot 44. En in het voorjaar van 1932, drie maanden voor zijn dood, zag nog eens "de Noodhoorn" het licht, weer verrijkt met 47 gedichten.

Geen schooner geschenk had hij zijn volk kunnen nalaten.

Soms had hij verzen die hij pas gedicht had bij zich en las ze ons voor. Tus-schen brieven en papieren, uit de binnen-sak van zijn jas, kwamen ze te voor-schijn. Zoo herinner ik me nog duidel-yk dat hij kwam met "De Klimmen-den".

Koort schooner dan zoals hij het zegde kon men

een gedicht hoori:

De Klammenden.

Vlaanderen wil op den berg;
Holland staat op den top.

Arbeid is niet erg:

Den top sien wij te krijgen.

De nekken

Strekken,

De spieren spannen.

Vooruit, mijn mannen!

Voet bij voet, kop bij kop.

Wij stijgen!

Wij hebben geen last van goederen;

Wij hebben den wil die waagt.

Er bruist in onze gemoederen

den moed, die niet versaaft.

Uw hand, o broederen,

Dat we hooger treên

Mit den rood, uit den nacht.

Als de vrede in het blauw en de rozen daggt,

Staan wij naasteen

In kracht en pracht

Voor al de wereld gemeen.

Vlaanderen wil op den berg;
 Holland staat op den top.

Wij stijgen.

Wij komen er op!

Nog hoor ik bij het opschrijven van deze woor-
 den zijn. Bezielende stem. De overtuiging van
 den eerste stroof:

Vlaanderen wil op den berg;
 Holland staat op den top.

Arbeid is niet erg

Den top sien wij te krijgen.

Dan de moeite van het stijgen en de aanma-
 ning tot volhouden:

De nekken

Strekken,

De spieren spannen

Vooruit mijn mannen!

Het jubelen onder het stijgen in 't ze vers:

Wij hebben geen last van goeder;

Wij hebben den wil die waagt.

en in vervoering:

Uw hand, o broeders,

Dat we hooger trêen

Uit den nood, uit den nacht.

En eindelijk het bereiken van het hooge
 doel, waarbij zijn stem uitschoot tot

een segekreut:

Wij stijgen!

Wij komen er op!

Het waren heerlijke middagen, welke we in dies donkeren oorlogstijd als goede vrienden mochten doorbrengen.

In als we dan 's avonds alts om de 9e, dekte tafel waren gezeten, dan werd er genots van de smaaktijd bereide maaltijd, waaraan op dijn middag geen oorlogsschraakte te bemerken was.

De fyne Hollandsche boter en kaas werde gepress "Het smaakt hier alles veel lekkerder dan by ons" hoorden wy dik, wyls en de versche broodjes verdwenen als sneeuw voor de son. Ook wy deden mee aan de Vlaamsche gewoonte om bier te drinken by de broodmaaltijd en het smaakte ons best.

Oprellig werd er gepraat en gelachen en ook de kinderen spraken hun woordje mee. Als Maria met opgehevs wjgvingertje sat te vertellen, dan werd er door alts geluisterd en Jozef maakte grappes en keek rond met sijn schelmsche blikken, en werd verwend met de lekkerste happes.

Maartensdijk 4 Aug. 1933. Betty. Pieck.

BK 201 1/2

abticht. gn. d A. Pieck

STICHTING RENE DE CLERCQ
Vichtesteenweg 15
8540 — DEERLIJK